

Z PRAWEM „ZA PAN BRAT: – PYTANIA I ODPOWIEDZI

PYTANIE 1: W jakiej wysokości należy dokonać opłaty od wniosku o stwierdzenie nabycia spadku oraz o dział spadku?

ODPOWIEDŹ 1: Zgodnie z ustawą o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, (Dz.U. z 2019 r., poz. 785 ze zm.), opłata za wniesienie wniosku o stwierdzenie nabycia spadku wynosi 100 zł.

Opłatę stałą w kwocie 100 zł pobiera się od wniosku o:

- zabezpieczenie spadku,
- sporządzenie spisu inwentarza
- odebranie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku

Jeżeli wnioski o których mowa wyżej są umieszczone w jednym piśmie lub we wniosku o dział spadku, opłatę pobiera się od każdego z nich odrębnie.

Opłaty za dział spadku przedstawiają się następująco:

- opłatę stałą w kwocie 500 złotych pobiera się od wniosku o dział spadku, a jeżeli zawiera on zgodny projekt działu spadku, pobiera się opłatę stałą w kwocie 300 złotych,
- opłatę stałą w kwocie 1000 złotych pobiera się od wniosku o dział spadku połączony ze zniesieniem współwłasności, a jeżeli zawiera on zgodny projekt działu spadku i zniesienia współwłasności, pobiera się opłatę stałą w kwocie 600 złotych.

PYTANIE 2: Czy w postępowaniu administracyjnym dopuszczalna jest mediacja i kto prowadzi mediacje ?

ODPOWIEDŹ 2: Tak.

Zgodnie z art. 115 PrPostAdm, na wniosek skarżącego lub organu, złożony przed wyznaczeniem rozprawy, może być przeprowadzone postępowanie mediacyjne, którego celem jest wyjaśnienie i rozważanie okoliczności faktycznych i prawnych sprawy oraz przyjęcie przez strony ustaleń co do sposobu jej załatwienia w granicach obowiązującego prawa.

Postępowanie mediacyjne może być prowadzone mimo braku wniosku stron o przeprowadzenie takiego postępowania.

Postępowanie mediacyjne prowadzi mediator wybrany przez strony.

Mediatorem może być osoba fizyczna, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z pełni praw publicznych, w szczególności mediator wpisany na listę stałych mediatorów lub do wykazu instytucji i osób uprawnionych do prowadzenia postępowania mediacyjnego, prowadzonych przez prezesa sądu okręgowego.

Mediator powinien zachować bezstronność przy prowadzeniu mediacji i niezwłocznie ujawnić okoliczności, które mogłyby wzbudzić wątpliwości, co do jego bezstronności.

Jeżeli strony nie dokonały zgodnego wyboru mediatora, sąd kierując sprawę do mediacji wyznacza mediatora posiadającego odpowiednią wiedzę i umiejętności w zakresie

przewodzenia mediacji w sprawach danego rodzaju. Przewodniczący wydziału niezwłocznie po skierowaniu sprawy do mediacji, przekazuje mediatorowi dane kontaktowe stron oraz ich pełnomocników, w szczególności numery telefonów i adresy poczty elektronicznej, jeżeli je posiada.

Postępowanie mediacyjne nie jest jawne. Mediator sporządza protokół z przebiegu postępowania mediacyjnego a jego odpis niezwłocznie doręcza stronom oraz sądowi przed którym toczy się postępowanie.

Jeżeli strony nie dokonają ustaleń co do sposobu załatwienia sprawy, podlega on rozpoznaniu przez sąd.

PYTANIE 3: Chcę wystąpić przeciwko byłemu małżonkowi o zasądzenie alimentów na rzecz dzieci, jednak nie posiadam wystarczających środków, czy mogę liczyć na zwolnienie mnie od kosztów sądowych?

ODPOWIEDŹ 3: Zgodnie z art. 96 ust.1 pkt. 2, strona dochodząca roszczeń alimentacyjnych, nie ma obowiązku uiszczania kosztów sądowych.

Ponadto zwolnienia od kosztów sądowych może domagać się osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny lub ich poniesienie narazi ją na taki uszczerbek. (zwolnienie podmiotowe – art. 96 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych)

Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być **dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów. Oświadczenie sporządza się według ustalonego wzoru.** Jeżeli oświadczenie nie zostało złożone albo nie zawiera wszystkich wymaganych danych,

sąd wyda zarządzenie o zwrocie pisma wskazując braki, które stanowią podstawę zwrotu oraz termin do wniesienia nowego pisma.

Sąd może odebrać od osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych przyrzeczenie: "Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem zapewniam, że złożone przeze mnie oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania jest prawdziwe i rzetelne".

Jeżeli strona może pokryć część kosztów postępowania, **sąd może zwolnić stronę od kosztów sądowych w części.** Częściowe zwolnienie od tych kosztów **może polegać na zwolnieniu od poniesienia albo ułamkowej lub procentowej ich części albo określonej ich kwoty, albo niektórych opłat lub wydatków.**

Zwolnienie może też polegać na przyznaniu zwolnienia co do pewnej części roszczenia lub co do niektórych roszczeń dochodzonych łącznie, roszczenia te lub ich części sąd oznacza w postanowieniu o przyznaniu częściowego zwolnienia od kosztów sądowych. **Strona częściowo zwolniona od kosztów sądowych zobowiązana jest uiścić opłaty oraz ponieść wydatki w takiej wysokości, jaka nie jest objęta zwolnieniem przyznanym przez sąd.**

Wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy. W przypadku złożenia wniosku o zwolnienie z kosztów ustnie do protokołu, oświadczenie zawierające dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów, może być złożone także do protokołu.

Zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

Jeżeli jednak w toku postępowania z okoliczności sprawy lub oświadczeń strony przeciwnej **powzięte zostały wątpliwości co do rzeczywistego stanu majątkowego strony domagającej się zwolnienia od kosztów sądowych lub ze zwolnienia korzystającej, sąd może zarządzić stosowne dochodzenie.**

PYTANIE 4: Komu i w jakiej wysokości przysługuje zachowek i jak wyliczyć jego wysokość?

ODPOWIEDŹ 4: Celem instytucji zachowku jest ochrona interesów majątkowych najbliższych członków rodziny wymienionych w art. 991 § 1 k.c. przez zapewnienie im (czasami nawet wbrew woli spadkodawcy) roszczenia pieniężnego odpowiadającego określone mu w powołanym przepisie ułamkowi wartości udziału w spadku, który by im przypadł przy dziedziczeniu ustawowym.

W myśl art. 991 § 1 kc **do zachowku uprawnieni są zstępni, małżonek i rodzice spadkodawcy, o ile byliby oni powołani do spadku z ustawy.**

Zasadą jest, że wartość zachowku wynosi połowę wartości udziału, który odziedziczyłby uprawniony przy dziedziczeniu z ustawy. Ustawodawca uprzywilejował jednak dwie grupy uprawnionych, tj. **osoby małoletnie i trwale niezdolne do pracy** podwyższając wysokość należnego im zachowku do 2/3 wartości tego udziału. wynikało to z potrzeby udzielenia tym osobom większej ochrony majątkowej z uwagi na całkowity brak po ich stronie zdolności zarobkowych.

Kodeks cywilny nie zawiera definicji ustawowej pojęcia trwałej niezdolności do pracy, jakim posłużył się ustawodawca w art. 991 § 1 k.c. W tej sytuacji jako w pełni uzasadnione uznać należy ustalenie treści tego pojęcia przy rozważeniu przepisów definiujących pojęcie podobne całkowitej niezdolności do pracy.

Zgodnie z treścią wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 21 lutego 2014 roku wydanego w sprawie o sygn. I ACa 698/13, fakt korzystania z emerytury w dacie otwarcia spadku **nie jest w każdym przypadku równoznaczny z oceną, że w dacie otwarcia spadku strona była całkowicie niezdolna do pracy trwale.** W systemie ubezpieczeń społecznych przewiduje się uzyskanie prawa do wcześniejszej emerytury oraz prawa do emerytury z uzyskaniem powszechnego wieku emerytalnego.

Dopiero osiągnięcie powszechnego wieku emerytalnego w dacie otwarcia spadku mogło dawać podstawy do rozważań w kwestii spełnienia przesłanki całkowitej i trwałej niezdolności do pracy w rozumieniu art. 991 § 1 k.c.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku wyrażonym w wyroku z dnia 11 stycznia 2013 r., sygn. akt V ACa 989/12, już sam wiek powoda w chwili otwarcia spadku – 72 lata, niezależnie od pozostałych okoliczności ustalonych w sprawie dotyczących jego stanu zdrowia uzasadniał zaliczenie powoda do osób trwale niezdolnych do pracy w rozumieniu art. 991 § 1 k.c., czego konsekwencją jest uprawnienie do domagania się zachowku w wysokości 2/3 udziału spadkowego (tak też: uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2003 r. w sprawie IV CK 158/02, LEX nr 106579).

Przy ustalaniu przesłanki trwałej niezdolności do pracy lub małoletniości należy brać pod uwagę stan istniejący w chwili otwarcia spadku.

Pogląd taki zaprezentował Sąd Apelacyjny w Gdańsku, w uzasadnieniu do wyroku o sygn. akt V ACa 989/12 z dnia 11 stycznia 2013 r., zgodnie z którym, jedynie osoba trwale niezdolna do pracy w dacie otwarcia spadku uprawniona jest do zachowku w wysokości 2/3 wartości udziału, który przypadłaby jej w razie dziedziczenia z ustawy (tak też: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2003 r., sygn. akt IV CK 158/02)

Zgodnie z art. 991 § 2 kc, jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

W jaki sposób oblicza się wysokość zachowku?

Przy obliczaniu wysokości zachowku istotnym jest ustalenie tzw. **substratu zachowku (wartość aktywów pomniejszona o wartość pasywów – długów spadkowych)**, na który składa się stan **czysty spadku (bez uwzględnienia zapisów i poleceń) wraz z doliczonymi darowiznami**.

Nie chodzi tu o wartość spadku we właściwym znaczeniu tego słowa (aktywa po odliczeniu pasywów), lecz o **obliczenie**

Podstawę obliczenia zachowku określonego spadkobiercy stanowi udział spadkowy. Zasady jego ustalania określa art. 992 k.c. stwierdzając, że przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczania zachowku **uwzględnia się także spadkobierców niegodnych oraz spadkobierców, którzy spadek odrzucili, natomiast nie uwzględnia się spadkobierców, którzy zrzekli się dziedziczenia albo zostali wydziedziczeni**.

Ze względu na powyższe udział, jaki przypadaby uprawnionemu do zachowku przy dziedziczeniu ustawowym może różnić się od udziału stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku. Udział ten (wyrażony ułamkiem) należy określać oddzielnie dla każdego uprawnionego zgodnie z art. 931 i 932 k.c. (które określają części spadku przypadające danym członkom rodziny), uwzględniając jednocześnie treść wspomnianego art. 992 k.c. Tak ustalony udział spadkowy należy następnie pomnożyć przez substrat zachowku i przez jedną drugą lub dwie trzecie (zgodnie z art. 991 § 1 k.c.) a otrzymany w ten sposób wynik

Czego nie dolicza się przy obliczaniu zachowku?

określa wysokość zachowku (tak: wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 2 sierpnia 2016 r., sygn. akt III Ca 598/16).

1. Przy obliczaniu zachowku nie dolicza się do spadku drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych, ani dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku (art. 994 § 1 kc).
2. Przy obliczaniu zachowku należnego zstępnemu nie dolicza się do spadku również darowizn uczynionych przez spadkodawcę w czasie, kiedy nie miał zstępnych. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy darowizna została uczyniona na mniej niż trzysta dni przed urodzeniem się zstępnego (§ 2).
3. Przy obliczaniu zachowku należnego małżonkowi nie dolicza się do spadku darowizn, które spadkodawca uczynił przed zawarciem z nim małżeństwa (§ 3).

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI